

Het was Kerstmis

Bij de jaarwisseling 1944-1945 kreeg ik met een aantal soldaten van onze Poolse Pantserdivisie gelegenheid om in de omgeving van Lile bij de Poolse families wat vakantie te nemen.

Het was een beloning voor de betoonde discipline en dapperheid tijdens de acties aan het Maasoffensief van de Duitsers om vanuit het noorden door te stoten naar de richting Breda - Antwerpen als een afleidingsmanoeuvre bij het offensief van veldmaarschalk von Runstedt in de Ardennen.

Wij hadden gehoopt eens wat te kunnen uitrusten na de bevrijding van Groot - Baarle en de Baronie van Breda. Het was mogelijk ook een gunstige tijd om de troepen te consolideren. Wij hadden als onderdeel van de Poolse Pantserdivisie de bewaking van de Maasoever langs de bandijk over een lengte van 25 km tussen Moerdijk en Raamsdonkveer, maar daar kwam later nog 25 km bij.

Op 16 december begon het Ardennenoffensief en in die tijd sijpelden regelmatig Duitse patrouilles over de Maas door naar het zuiden en drongen zelfs door tot Turnhout. Het was dus zaak om uiterst waakzaam te zijn.

Toen op 21 december de Poolse divisie de dienst moest overnemen van de 4^e Canadese Pantserdivisie kregen wij er ook nog een beperkte bewaking bij, die zich uitstrekte tot Lithoyen (16 km van 's Hertogenbosch).

De linkerhelft van onze sector werd bezet door de 3^e Infanteriebrigade zonder het 9^e Bataljon Jagers van Vlaanderen, de rechterhelft tot Bokhoven toe door de 10^e Pantserbrigade, de Jagers van Vlaanderen en het 1^e Regiment Gemotoriseerde Artillerie.

Mijn peloton versterkt met een mortiersectie en een sectie van het verkenningspeloton had positie ingenomen langs de dijk ten noorden van het dorpje Oud-Heusden. Mijn post was in een boerderij (in het dorp) ongeveer 400 m van de uitkijkpost; in dezelfde boerderij bevond zich ook de uiterste punt van de artillerie met de Canadese kapitein. Dus ons bivak was in Heusden; hier zouden wij Kerstmis vieren. De

Kerstwake heet bij ons in Polen "Wigilia Bożego Narodzenia"; een avond van Vrede en Rust.

Er was voor ons bijzonder goed gezorgd; er was kalkoen in blik, fruit, snoep en vooral niet te vergeten een dubbel rantsoen aan rum, gin, wijn en whisky!

De verhouding met de Canadese kapitein was uitstekend en er leek geen vuiltje aan de lucht om een prettige Kerstmis te hebben.

Toch voelde me heel de avond onrustig, ik had een voorgevoel van gevaar evenals dat ons een zware nacht te wachten stond. Ik wist al dat de Duitsers gewend waren om zulke dagen te gebruiken om op grote schaal te patrouilleren

in verband met beperkte waakzaamheid van de tegenstander. Het zou niet de eerste keer zijn, dat op de tijd dat niemand er op verdacht was, de vijand zou proberen een onverhoedse aanval te wagen. Om meer verantwoord te zijn in deze nacht, die zoveel onzekerheid en gevaar kon oproepen, stelde ik de jongens voor om het feest op te schorten naar de Tweede Kerstdag.

Spontaan gingen ze met dit voorstel akkoord en zo gingen wij de stille Kerstnacht in.

Ik had geen rust vooraleer er bij het huisje aan de dijk op een 400 m van onze post (bivak) een scherpe bewaking bleef. Omdat vanuit de plek waar de Maas smal is de Duitsers konden oversteken en langs een pad over de uiterwaarden in onze richting konden komen, liet ik de commandant van het geniepeloton weten, dat het gewenst was om er op enige afstand van de uitkijkpost een beveiliging aan te brengen; een soort lichtwals; in het "boobytraps".

Dit (flash-light) licht wals bestond uit dunne ijzeren paaltjes waaraan dun draad werd gespannen op de hoogte van een halve meter, zodra men met de draad in aanraking kwam, werkte de ontsteking en de lading die uit fosfor bestond en bij branding verblindend licht gaf, zodat het gehele terrein voor de uitkijkpost werd belicht. Met een veldtelefoon (niet meer dan een Duitse draaier) hadden wij verbinding tussen de uitkijkpost aan de dijk en onze post in de boerderij.

Ik gaf de laatste instructies aan de commandant van de mortiersectie. We dronken wat, en sommigen wilden gaan slepen; langzaam naderde middernacht.

Plotseling hoorde ik schieten in de omgeving van de uitkijkpost; ik rende naar buitenom te zien wat er gaande was, direct verzocht ik de kapitein van de artillerie het vuur te openen over onze uitkijkpost heen.

Wat was dat? - vielen de granaten op onze eigen mensen? Ik riep "kapitein stop" een even later ontdekte ik dat mijn vrees ongegrond was. Meteen schoot ik naar de telefoon, maar er was geen verbinding mogelijk. In radeloze schrik wist ik eerst niet wat me te doen stond ...

Ik rende naar de uitkijkpost om het doodsgevaar van onze mensen te keren, tot ik daar ontdekte dat de bajonet, die ik diep in de grond gestoken had voor de aardleiding van onze telefoon, er uitgetrokken was. Ik had gauw het contact hersteld en ja, daar kregen we gelegenheid de situatie uit te leggen.

Even later bestreek het vuur ven de kanonnen de vlakte van de uiterwaarden en het eerste gevaar was gelukkig geweken. Alvorens terug te trekken hadden de Duitsers een aantal granaten in onze richting gesmeten, doch er werd niemand gewond. Toen was het zaak de boel goed in de gaten te houden. Sergeant Józef Szypryt en de soldaten; Gaszka, Rolnikowski en Marszalek gingen op patrouille. In de donkere nacht slopen zij heel voorzichtig langs de dijk; ik ging terug naar mijn post om de resultaten van die tocht af te wachten. Intussen was de artillerie in actie om de vijand op een afstand te houden. Na een half uur spannend wachten hoorde de telefoon 'patrouille terug, maar geen gevangenen gemaakt'.

Opnieuw werd besloten een patrouille uit te zenden, met de bedoeling deze keer verder door te dringen.

Deze keer waren het: Przybyłek, Majsterek, Wolski en Czech en nog enkele mannen van de eerste ploeg. Ook nu stond de hele streek tussen de uitkijkpost en de maas onder hevige vuur van onze artillerie. De patrouille had nu tot taak de omgeving van de rivier te verkennen. Intussen was even verder naar het oosten een Duitse patrouille erin geslaagd de Maas over te steken en deze was op een andere uitkijkpost (van de 3^e compagnie) gestoten, die er niet in geslaagd waren de Duitsers tegen te houden; ze waren teruggetrokken en van die kant dreigde er dus heel groot gevaar.

Onmiddellijk waarschuwde ik de commandant van mijn compagnie, terwijl onze mannen hun speurtocht in de richting van het water voortzetten.

Het regende granaten op het gebied waar de vijand opdroeg; patrouille trok verder en de bataljonscommandant liet een "bren-carrier" sturen om eventuele krijgsgevangenen op te halen.

De spanning in de uitkijkpost was te snijden en na drie kwartier ging de telefoon: "patrouille terug met twee gevangenen!"

De tocht was niet tevergeefs geweest en met grote voldoening zagen we onze mannen binnen komen in de met kaarsen verlichte kamer van ons boerderijtje. De twee gevangenen stapten naar binnen en gelijk vielen ze op hun knieën met de handen omhoog. Het eerste wat we van hen hoorden waren de woorden: "Gott sei Dank" als een bevrijdingskreet, nu voor hen eindelijk de verschrikkelijke oorlog voorbij was.

Er volgde een korte ondervraging en we kwamen te weten dat zij met een bootje de Maas waren overgestoken en dat de officier hen langs het paadje de bankdijk over de uiterwaarden in de nabijheid van onze uitkijkpost had geleid. Toen het terrein plotseling in het felle licht was gekomen hadden ze handgranaten gesmeten en waren teruggevlucht naar de plaats waar ze hun actie begonnen was. Ze waren het water in gesprongen en werden zo een gemakkelijke prooi voor onze patrouille. Zonder weerstand te bieden gaven ze zich over.

Het bleek toen ook, dat een man van de Duitse patrouille in het donker verdwaald was geraakt. Een van de mannen was op verlof geweest in Duitsland, maar was weer gauw teruggegaan naar het front, omdat hij zich daar beter op zijn gemak voelde.

De gevangenen werden overgebracht naar de staf van de divisie en daar werden de Duitsers grondig uitgevraagd. Men kwam te weten dat er grote voorbereidingen aan de gang waren om met een grote macht de Maas over te steken.

Er waren al grote munitieopslagplaatsen aangelegd en er lagen al veel boten gereed.

Deze informatie was natuurlijk van het grootste belang en het gevolg was dat in de kortste keren een beschieting van onze artillerie losbarstte.

Met zwaar gebulder donderden de granaten in de richting van dreigende voorraden en met succes! In de donkerte van de nacht zagen we grote branden en ontploffende munitie vloog spattend de lucht in/ het moet voor de vijandelijke strategen een grote teleurstelling geweest zijn dat hun plannen waren uitgelekt. De doorbraak naar het zuiden werd een fiasco; voor ons was de voldoening natuurlijk groot en dat heeft men wel te waarderen; vandaar mijn vakantie met de jaarwisseling in het noorden van Frankrijk!

De mensen uit de omgeving van Breda hebben in die vreselijke nacht heel vredig gezongen "Stille Nacht" en "Vrede op Aarde", terwijl ze er zich niet van bewust waren, dat zonder de zware inspanningen en de uiterste waakzaamheid en de dappere moed van de Poolse soldaten op de uitkijkposten van de Maasoever, de Duitsers een kans meer hadden gehad om door te stoten naar Breda en Antwerpen; waardoor de oorlog, wie weet voor hoe lang, nieuwe verschrikkingen had gebracht.

We hebben de indruk, dat er tegenwoordig veel jonge mensen zijn, die ons een verwijt maken, dat wij over de oorlog blijven spreken, en denken dat wij daarmee het gevaar voor oorlog weer oproepen.

Deze mogen dan wel bedenken, dat er geen mensen zijn die van een oorlog een grotere afschuw hebben dan zij, die de gruwelen en de angsten van zo dichtbij hebben meegemaakt.

Ze weten het best wat vrede betekent, ook al hebben wij, als Polen niet het geluk gehad ons eigen vaderland te mogen bevrijden. Zou het misschien daardoor komen, dat er zo weinig onderscheid gemaakt wordt tussen de bevrijding en vrijheid door de losgeslagen jongeren, die de welvaart weten te gebruiken om ervan te profiteren zonder zich in te spannen om dat te bereiken, waarvoor Christus de vrede is komen brengen.

Toenmalige commandant van het peloton - Roman Stolarz